Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2016 až 2018 pro oblast nelegálních návykových látek - Průběžné hodnocení plnění k 31.12.2017

Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2016–2018 pro oblast nelegálních návykových látek (dále jen „Akční plán“) byl schválen usnesením vlády č. 567 ze dne 22. června 2016. Uvedeným usnesením vlády byl mimo jiné předseda Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky pověřen koordinovat postup při plnění cílů a aktivit Akčního plánu a dále bylo předsedovi Rady uloženo průběžně, nejméně jedenkrát ročně, monitorovat plnění Akčního plánu na jednáních Rady. Na základě uvedených skutečností je nyní předkládáno Radě k projednání průběžné hodnocení Akčního plánu k 31.12.2017.

V rámci hodnocení plnění aktivit Akčního plánu byli osloveni gestoři aktivit k podání informací o uskutečněných či probíhajících aktivitách obsažených v Akčním plánu. Informace předložilo sekretariátu Rady 21 subjektů, včetně sekretariátu Rady.

Akční plán obsahuje celkem 102 aktivit, z nichž je 44 aktivit se stanoveným průběžným plněním v letech 2016–2018, 11 aktivit mělo stanoveny termíny plnění v roce 2016, dalších 27 aktivit v roce 2017 a dále 20 aktivit s termínem plnění v roce 2018.

Podrobnější informace o průběžném plnění aktivit Akčního plánu k 31.12.2017 jsou uvedeny v příloze 1. Níže je uveden souhrn podle jednotlivých oblastí akčního plánu.

Specifická primární prevence užívání návykových látek

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán 16 aktivit v celkem 4 podoblastech:

Z celkem 16 aktivit v této oblasti bylo 13 aktivit splněno, resp. se průběžně nebo částečně plní (81%) a 3 aktivity nejsou dosud splněny (19%).

- Posílit kvalitu a profesionalizaci primární prevence v oblasti závislostí

  Většina aktivit má charakter dlouhodobých průběžně plněných úkolů. Probíhá ověřování kvality preventivních programů (systém certifikace), průběžné vzdělávání metodiků prevence i výkonných orgánů pro prevenci rizikového chování v resortu obrany. Již dlouhodobě se však nedaří přijmout legislativní úpravu, která by navýšila časovou dotaci na preventivní práci školních metodiků prevence ve školách, a to snížením míry přímé vyučovací povinnosti. Úprava bya připravena MŠMT, nebyla však v r. 2017 schválena. Dosud nebyla plněna aktivita vytvoření a podpory modelu komunitní spolupráce primární prevence. Do dotačního řízení RVKPP byl předložen projekt, který z důvodu nedostatku finančních prostředků nebyl podpořen.

- Zvýšit dostupnost poskytovaných programů primární prevence v oblasti závislostí

  V roce 2017 došlo k mírnému navýšení finančních prostředků na programy primární prevence ze všech veřejných rozpočtů – celkem 57,1 mil. Kč. MŠMT v r. 2017 prostřednictvím dotačního programu Bezpečné klima rozdělilo navíc oproti r. 2016 10 mil. Kč na programy prevence rizikového chování v českých školách. Celkový objem prostředků na programy primární prevence na celou Českou republiku je však dlouhodobě nedostatečný. Jsou kraje, zejména Karlovarský a Ústecký, kde je minimum nebo vůbec žádný certifikovaný poskytovatel primární prevence. V r. 2016 v Ústeckém kraji založila organizace WHITE LIGHT I., z.ú., Centrum primární prevence se sídlem v Ústí nad Labem, to by mělo pomoci rozvoji preventivních programů v tomto kraji ve školách.

- Zvýšit informovanost o realizovaných a doporučovaných preventivních programech

  Tato oblast byla a je zaměřena na zavedení systému sběru dat o programech primární prevence rizikového chování ve školách. Systém sběru dat byl zaveden a je zajištěn Národním

ústavem pro vzdělávání ve spolupráci s Klinikou adiktologie. Školní metodici prevence vykazují, v jakých programech jsou školy účastny. Sběr dat by měl poskytnout reálnější obraz o realizovaných preventivních aktivitách ve školách.

- Posílit realizaci specifických programů selektivní a indikované prevence v oblasti závislostí

  Tuto oblast se nedaří naplňovat systémově a koordinovaně. Jednotlivé resorty a instituce realizují v rámci svých možností informační aktivity (SZU, Policie, krajská ředitelství policie, MD). Byly vytvořené národní stránky pro podporu odvykání kouření a rovněž národní stránky pro snížení rizik hazardního hraní (NMS, Úřad vlády ČR), byl podpořen vznik Centra veřejného zdraví se zaměřením na alkohol (na Klinice adiktologie za podpory MZ).

  Návrhy na zvýšení funkčních míst v rámci Úřadu vlády za účelem vzniku oddělení, které by mohlo sloužit jako centrum prevence závislostí, které by mohlo meziresortně koordinovat tyto aktivity, nebyly podpořeny. Na tvorbu rozsáhlých informačních kampaní nebyl alokován dostatek finančních prostředků. Podpory projektů informačních kampaní či programů prevence pro některé specifické cílové skupiny jsou spíše ojedinělé (prevence v prostředí noční zábavy, uživatel pervitinu apod.).

Léčba a sociální začleňování uživatelů návykových látek

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán celkem 17 aktivit, z nichž celkem 10 je plněno, resp. průběžně či částečně plněno (65%) a celkem 7 aktivit zůstává nesplněných (35%).

Aktivity v této oblasti jsou rozčleněny do 4 podoblastí:

- Zajistit dostupnost sítě služeb pro uživatele drog

  Aktivity jsou zaměřeny zejména na doplnění sítě služeb, tedy doplnění služeb tam, kde zatím chybí. Byť dochází celkově k mírnému nárůstu finančních prostředků na drogové služby, tyto jsou alokovány spíše do existující sítě služeb k zajištění potřebné personální kapacity. Nebyl zaznamenán významnější výskyt nově vznikajících služeb, ojediněle v roce 2016 některé služby vznikly, např. Adiktologická dorostová ambulance Ada 15+ v Kladně ve Středočeském kraji a Sociální protidrogová poradna v Litvínově Janově v Ústeckém kraji. V roce 2017 byla v Ústeckém kraji otevřena Krajská adiktologická ambulance a poradna pro děti a mládež (10-18 let). Pro další rozšíření sítě adiktologických služeb v krajích a okresech chybí dostatek finančních prostředků.

  Podařilo se stimulovat vznik a rozvoj intervencí za použití moderních technologií, rovněž byly podpořeny v rámci dotačního řízení RVKPP v roce 2017 částkou 3,3 mil Kč.

- Zvýšit kvalitu poskytované péče pro uživatele návykových látek

  Všechny aktivity v této podoblasti jsou plněny, byť se ukazuje, že nebudou splněny v průběhu platnosti tohoto akčního plánu. Klíčovou aktivitou v této oblasti se ukazuje vytvoření doporučených postupů pro oblast adiktologie. Z iniciativy ÚV ČR byla v rámci programu BETA2 TAČR zpracovaná veřejná zakázka na výzkumnou potřebu zpracování doporučených postupů. Další aktivity jako je síťování či revize certifikačního řádu, jsou realizovány v rámci veřejných zakázek Systémového projektu rozvoje adiktologických služeb realizovaného ÚV ČR. Předpokládané ukončení projektu se očekává v r. 2021.

- Zvýšit dostupnost zdravotních adiktologických služeb

  Tuto oblast se nedaří zajistit systémově. Nedaří se zvýšit celkovou dostupnost substituční léčby v ČR. V celkem pěti krajích není dosud zajištěno poskytování systematické ambulantní substituční léčby. Nepodařilo se definovat roli lékáren v systému poskytování substituční léčby.

- Posílit sociální reintegraci (ex)uživatelů návykových látek

  Oblast je zaměřena zejména na zmapování východiskového stavu a následně mělo dojít k návrhu opatření. Aktivity většinou nejsou realizovány z důvodu nedostatku finančních

prostředků. Přílohou hodnocení aktivit pro tuto podoblast je Informace o plnění Akčního plánu Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017. Z uvedené informace vyplývá, že všechny aktivity Akčního plánu Koncepce vězeňství do roku 2025 v rámci odborné pomoci uživatelům návykových látek jsou splněny, resp. jsou ve fázi plnění a realizace v roce 2018, např. byla zahájena realizace návrhu systému propojení věznic s mimovězeňskými adiktologickými službami a vzájemné spolupráce při předávání osob do péče v civilním životě, dále byly zavedeny intervenční programy „Kontaktní služby a poradenství“ a „Léčba závislosti“ v rámci poradny drogové prevence v jedné z věznic a také došlo ke zvýšení počtu věznic, které intenzivně spolupracují s mimovězeňskými adiktologickými službami.

Snižování rizik

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán 10 aktivit, z nichž celkem 9 je plněno (průběžně či částečně (90%) a 1 aktivita zůstává nesplněna (10%). Aktivity jsou rozčleněny do 2 podoblastí:

- Omezit šíření negativních zdravotních důsledků, zejména infekčních nemocí spojených s užíváním drog

  Aktivity v této oblasti byly zaměřeny jednak na finanční podporu nízkoprahových služeb, kterou se díky relativní stabilizaci a nárůstu prostředků na dotační program RVKPP v posledních letech daří zajistit a jednak na metodickou podporu nízkoprahových služeb v uplatňování specifických metod v práci s uživateli drog. Aktivity se daří částečně plnit. Již dlouhodobě se však nedaří stanovit postup pro testování v programech pro uživatele drog, zejména v nízkoprahových službách v souladu s doporučeními EMCDDA a ECDC (aktivita 3.1).

- Prevence a kontrola šíření infekčních onemocnění mezi osobami ve výkonu vazby a trestu

  Aktivity definované v akčním plánu se realizují mimo jiné prostřednictvím projektu na prevenci infekčních onemocnění HA-REACT. Plánované aktivity projektu se průběžně plní. Daří se také naplňovat aktivity v oblasti protidrogové politiky Vězeňské služby definované v Koncepci vězenství do r. 2025, např. byla zřízena pozice adiktologa ve věznicích, byly vytvořeny standardizované intervenční programy „Kontaktní služby a poradenství“ a „Léčba závislostí“, dále byl ve spolupráci s Klinikou adiktologie 1. LF UK navržen systém evaluace těchto intervenčních programů.

Snižování dostupnosti nelegálních drog

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán 10 aktivit, z nichž je celkem 8 z nich plněno (průběžně či částečně) tedy 80% a dvě aktivity zůstávají nesplněny (20%). Aktivity jsou rozčleněny do 2 podoblastí:

- Zvýšit efektivitu odhalování drogové trestné činnosti

  Aktivity definované v této oblasti jsou splněny v termínu a byly zahájeny potřebné kroky k plnění aktivit s termínem plnění v r. 2018.

  Ke konkrétním výstupům v této oblasti patří zejména spuštění stránek http://mapavarenapestiren.cz/ - mapa odhalených míst výroby a produkce metamfetaminu/pervitinu a marihuany pro veřejnost a byl založen oddíl legislativa na stránkách www.drogy-info.cz , dále pak pracovní skupina pro oblast mapování a kontroly prekurzorů a pre-prekurzorů nelegálních drog a psychoaktivních léčivých přípravků, která slouží k zajištění spolupráce, koordinace v oblasti kontroly a regulace dostupnosti prekurzorů a ke sjednocení postupu orgánů vymáhajících právo.

- Posílit systém kontroly OPL a zákonného nakládání s nimi

Systém e-preskripce léků s obsahem OPL se zřejmě nepodaří zrealizovat do konce roku 2018, předpoklad realizace je v průběhu roku 2019.

Úkoly spočívající v legislativním zakotvení systému včasného varování před novými psychoaktivními látkami (aktivita 4.10) či úpravě definice OPL (aktivita 4.7) nebudou pravděpodobně realizovány, neboť dle stanoviska MZ jako gestora zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách se v současné době s novelou předmětného zákona v tomto směru nepočítá.

Koordinace a financování

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán 20 aktivit, z nich celkem 18 aktivit je plněno (průběžně, částečně (90%) a 2 aktivity plněny nejsou (10%). Aktivity v této oblasti jsou rozčleněny do 4 podoblastí:

- Zkvalitnit koncepční rámec integrované protidrogové politiky

  Tato oblast je realizována v rámci projektu „Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky“, jehož výstupy budou až v r. 2021.

- Zajistit činnost koordinačních mechanismů protidrogové politiky

  Aktivity v této oblasti se průběžně plní, a to i z toho důvodu, že jde většinou již o zavedené činnosti.

- Zajistit vzdělávání aktérů protidrogové politiky

  Aktivity v této oblasti jsou průběžně plněny. V r. 2017 se podařilo zrealizovat národní konferenci o realizaci protidrogové politiky na místní úrovni pro cílovou skupinu místních a krajských protidrogových koordinátorů (aktivita 5.12), jednalo se o nesplněný úkol z roku 2016.

- Připravit změny v systému financování služeb pro uživatele drog

  Aktivity v této oblasti se nedaří plnit. Nepodařilo se zharmonizovat dotační řízení resortů pro oblast protidrogové politiky, zavádění víceletého financování či víceletých smluv nebo memorand o spolupráci s NNO je spíše ojedinělé. Analýza financování zdravotních služeb pro uživatele drog ze zdravotního pojištění a redefinování zdravotních výkonů pro lékaře v oblasti adiktologie pro účely úhrady ze systému veřejného zdravotního pojištění se nepodařilo pro r. 2017 splnit, nicméně dle poskytnutých informací probíhají v těchto oblastech příslušné aktivity.

Monitoring, výzkum, hodnocení

V této oblasti obsahuje Akční plán 16 aktivit, z těchto bylo celkem 15 splněno nebo se plní (94%) a 1 aktivita zůstává nesplněna (6%), aktivity jsou rozčleněny do 2 podoblastí:

- Zajistit pokračování zavedených a ověřených opatření

  Aktivity v této oblasti se průběžně plní, a to i z toho důvodu, že jde většinou o zavedené činnosti. Tato oblast je dlouhodobě dobře hodnocena a daří se zajišťovat pravidelný monitoring drogové situace a šíření informací.

  Významnou aktivitou, kterou se podařilo v r. 2017 naplnit, bylo spuštění webových stránek www.hazardni-hrani.cz, který obsahuje mj. informace o hazardním hraní a jeho dopadech, informace pro rodinné příslušníky problémových hráčů a kontakty na odborné služby poskytující pomoc při řešení problémů spojených s hazardním hraním a další pomáhající služby (mapa pomoci) i blog s aktuálními informacemi.

- Zajistit dostupnost specifických informací a výzkumných poznatků v oblasti protidrogové politiky

Většina aktivit je změřena na sběr dat a na realizaci specifických studií. Z poskytnutých informací vyplývá, že většina studií bude ukončena do konce r. 2018. Analýza průtoku klientů systémem adiktologických služeb z dat Národního registru léčby uživatelů drog (aktivita 6.9) se pravděpodobně nezrealizuje.

Mezinárodní spolupráce

V této oblasti aktivit obsahuje Akční plán 13 aktivit, z nichž 12 je plněno (92%) a jedna aktivita nebyla splněna (8%). Tato oblast aktivit je rozčleněna do 2 podoblastí:

- Zajistit účast ČR na procesech evropské a světové protidrogové politiky
- Posílit přeshraniční spolupráci v oblasti protidrogové politiky

Aktivity v obou oblastech jsou průběžně plněny. Resorty jsou aktivní v navazování bi/multilaterální spolupráce s okolními zeměmi, zejména v oblasti řešení problematiky pervitinu. Naplnění cílů těchto aktivit však nezávisí jen od samotné aktivity zástupců České republiky, ale také od míry spolupráce a postojů zahraničních partnerů, např. Evropské komise a členských států EU.

***